

תולדות חייו
של הרה"ח ר'
משה הלוי בייטש ע"ה
שו"ב בכפר חב"ד

תשורה

משמחת חגיגת הבר מצווה של
הת' **משה אהרן הלוי שי' בייטש**

יום שני, אור ל' תשרי
שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו לעת הגיע בנינו היקר הת' משה אהרן הלוי שיחי' לגיל מצוות, ביום א' דראש השנה ה'תשפ"ה.

ברצוננו להביע בזה את תודתנו והוקרתנו, לקרובינו ידידינו ומכירינו אשר הואילו לשמוח אתנו יחדיו ביום שמחת לבבנו, ולברך אותנו ואת חתן הבר מצוה שיחי' בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

כפי הנהוג לאחרונה בין אנ"ש שיחיו, אנו מתכבדים להגיש לפני כבודו ואנשי ביתו יחיו "תשורה" מיוחדת - קורות חייו של הרה"ח וכו' הרב משה הלוי ע"ה בייטש, אשר בבנו חתן הבר מצווה שי' קרוי על שמו.

סקירה זו מבוססת בחלקה על תיאור קורות ימי חייו כפי שסיפרם הסבא-רבא באוזני יבדלח"ט הרה"ח ר' יוסף יצחק קמינצקי כשנה לפני פטירתו, שבמרכזם זיכרונותיו מתקופת לימודיו בישיבת "תומכי תמימים" באוטבוצק, והדברים פורסמו בשבועון כפר חב"ד גליון 828, לאחר פטירתו ביום א' דחג הסוכות תשנ"ט.

זכה הסבא-רבא הרה"ח הרב משה בייטש לקירוב ויחס מיוחד מרבנותינו נשיאינו כ"ק אדמו"ר הריי"צ וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו זי"ע, ושימש עשירות שנים כשו"ב בכפר חב"ד.

בתשורה זו אנו מפרסמים גם שורה של אגרות קודש מרבינו, המתפרסמים כאן לראשונה.

ונחתום בדברי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מהתוועדות י"ב תמוז תשכ"ז, "דער ענין פון א בר מצוה האט א פארבונד מיט גאולה ויציאה לחופש . . דער יצר טוב איז מתחיל פעולתו פון יום הבר-מצוה, וואס דערפאר זאגט ער אויף דעם אין זהר, אז אני היום ילידתיך".

ויהי רצון שתיכף ומיד נזכה למסמך גאולה לגאולה, מגאולת הבר מצווה לגאולה האמיתית והשלימה, כאשר נזכה "זעהן זיך מיטן רבי'ן דא למטה אין א גוף ולמטה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו".

בהוקרה

דוד הלוי ורבקה בייטש

יום שני, אור ל' תשרי ה'תשפ"ה
יום ההילולא השישים של הרבנית הצדקנית מרת חנה שניאורסאהן ע"ה ז"ל
כפר חב"ד, ארץ הקודש

מקראנצ'וג ל"תומכי תמימים"

נולדתי ביום כ' מנחם-אב תרע"ז בעיר קרמנצ'וג. אבי ז"ל היה חסיד ראדזין והיה מקושר לאדמו"ר מראדזין זצ"ל. סבי, אבי-אמי, רבי שאול ז"ל היה שוחט, והאדמו"ר מראדזין בעל ה"תכלת" היה נוהג לומר - "משחיטתו של שאול אפשר לאכול ללא חשש". אבי ושני אחיו עבדו בבית-חרושת שהיה בניהולו של החסיד ר' הירשל גורארי, שהיה חתנו של האדמו"ר מראדזין. ר' הירשל היה הסנדק שלי.

בשנת תר"פ איפשרו שלטונות רוסיה לפליטים מפולין לחזור לארץ מולדתם, וגם הורי שהיו פליטי מלחמת העולם הראשונה חזרו לפולין והתגוררו בעיירה סוועריש שנמצאת במחוז חעלם בפלך לובלין. בילדותי למדתי ב'חדר' אצל מלמד מהעיירה. כשהייתי צריך להתחיל ללמוד גמרא עם תוספות, לא היה בעיירה אדם מתאים ללמדני ואז נסעתי ללמוד בישיבה בעיר חעלם.

כשהייתי בגיל 14, נפטר אבי. בשנת תרצ"ג החליט דודי, אחי-אבי, שאלך ללמוד בישיבה של ליובאוויטש. בתחילה הועלה הרעיון שאתאכסן אצל ר' הירשל גורארי, אך משהתברר לנו שמתקבלים אצלו רק בחורים מבוגרים, הוחלט שאלך ללמוד בישיבתו של הרב שפיגלגלאס מוורשה. הגעתי, אפוא, לישיבה זו ולמדתי בה ימים אחדים, אך סדרי הלימוד שם לא מצאו חן בעיני ואמרתי לדודי שהייתי מעוניין ללמוד בישיבת "תומכי תמימים". איני יודע מה משך אותי ל"תומכי תמימים", אבל עובדה שכך היה.

בסופו-של-דבר, לקח אותי דודי לוורשה והגעתי לישיבת "תומכי תמימים". זכורני שר' זלמן גורארי בחן אותי ולבסוף קבע שהתקבלתי לישיבה. אגב, הוא היה אז עדיין בחור, וכבר שימש כמגיד שיעור עבור תלמידי ה'כיתות' [=ישיבה קטנה]. כשדודי חזר לביתו, עבר דרך אוטבוצק - שם שהה אותה שעה האדמו"ר מראדזין. לא היה זה בעל ה"תכלת" שכבר נתבקש לישיבה של מעלה, אלא בנו (שנרצח ע"י הנאצים ימ"ש). דודי נכנס אליו ושאל אותו לגבי מקום לימודי. ענה לו האדמו"ר: "שיק אים אין ליובאוויטשער ישיבה - דאס איז א חסידישע ישיבה" [=שלח אותו לישיבת ליובאוויטש - זוהי ישיבה חסידית].

"תומכי תמימים" סניף וורשה

האולם של ישיבת "תומכי תמימים" בוורשה היה ברחוב סאפאז'ענסקי 17, אבל תלמידי ה'כיתות' למדו ברחוב זמנהוף 8. במשך שנת תרצ"ג למדתי בכיתתו של ר' זלמן גורארי, ובאותה שנה הייתי אורח קבוע לסעודות השבת בביתו של ר' הירשל גורארי. בשנת תרצ"ד למדתי אצל הרב ר' דוד ריקער (טרעגער), שלימים היה לאדמו"ר מקוצק. בתקופה מאוחרת יותר למדתי גם אצל הגאון ר' יהודה עבער הי"ד, שנודע בגאונותו העצומה.

הלימודים בישיבה היו ברמה גבוהה מאוד, והישיבה הוציאה מתוכה למדנים מופלגים, תלמידי חכמים מצויינים. אמנה כאן אחדים מהם, שלמדו בישיבה בתקופתי ואני זוכר אותם ברגע זה: ר' מרדכי מענטליק ז"ל; ר' אפרים שפירא הי"ד - שנודע כלמדן מופלג; ר' אברהם גיטעליס (מאצ'יס), שלמד תקופה מסויימת בישיבת מיר, אבל בזמני למד ב'תומכי תמימים'; ר' העשיל רייזמן (כיום ראש כולל בת"א), למדן עצום שאת רוב תורתו קיבל בוודאי מר' יהודה עבער (ואחר כך למד בישיבתו של ר' צבי גליק, חתנו של הגאון ר' חיים מבריסק, שמשכנה היה ברחוב גענשע 45); ר' אביגדור רוטנברג; ר' אפרים אונגר, שהיה לחתנו של האדמו"ר מרישא והתגורר בחעלם; התאומים מאיר וחיים-דוד גלזמן (האחרון היה מגיד שיעור בישיבה לאחר שעברה לאוטבוצק ואמר שיעורים הן בנגלה והן בחסידות), ועוד.

דמויות חסידיות בישיבה

דמות למדנית נוספת שבלטה בישיבה היה ר' לייבוש שפיץ. הוא הגיע מלובלין ולמד תקופה ארוכה ב"תומכי תמימים" בוורשה. זכורני שפעם שוחחו הבחורים ביניהם על ישיבות שונות ור' לייבוש דיבר בהתפעלות עצומה על שיעוריו של ר' יהודה עבער, באמרו שלדעתו הם עולים ברמתם על שיעוריהם של ראשי ישיבות מפורסמים. בשלב מסויים, שלח אותו הרבי הריי"צ לכהן כראש ישיבה בסניף ישיבת "תומכי תמימים" בוילנה. בימי השואה האיומה היל"ת נהרגו אשתו וילדיו ובשנת תש"ו הזמין אותי להשתתף בחתונתו בזוו"ש שהתקיימה בלודז'. שמעתי שאחר כך הוא היגר לארה"ב ופתח שם בית-מדרש שבו הרביץ תורה ברבים.

מלבד התלמידים האמורים שבלטו במיוחד, היו למדנים ותלמידי חכמים רבים. בין אלה אבקש למנות גם את התמימים יענקל פלקומפלד מריקע, זלמן מינקוב, שמואל שטיין, ועוד. כשהייתי בין הבחורים המבוגרים בישיבה, הגיעו תלמידים צעירים כמו ר' יצחק הענדל, כיום במונטריאול, שלמרות גילו הצעיר נודע בלמדנותו הרבה.

כמה מהמשגיחים בישיבה היו בעצם בחורים מבוגרים, ובראשם עמד ר' אליהו-משה ליס ז"ל. אני זוכר במיוחד את דמותו של המשגיח ר' משה-פנחס ז"ל כץ, שבמשך כשנתיים היה המשגיח שלי. למרות שהייתי נער צעיר והוא היה בחור מבוגר, אני יכול לומר בפה מלא שבאותה תקופה הוא היה הידיד הכי טוב שלי.

הנה אפיזודה אחת מאותה תקופה: פעם הלשין חברי עלי בפניו וטען שעשיתי כלפיו כך וכך. מובן שהמשגיח קרא לי מיד ושאל האם תלונתו של חברי נכונה. עניתי שהכל שקר וכזב וברוב כעסי סטרתי על לחיו של חברי בפני המשגיח. בתגובה, קנס אותי המשגיח שלא אוכל ארוחת צהריים בישיבה במשך שלושה ימים. אבל גם כשנענשתי, לא כעסתי. ידעתי שזה מגיע לי. הערכנו אותו על יחסו הטוב ואהבת האמת שלו.

אגב, לידידות הזו שלנו היה המשך שנים רבות אחר כך, לאחר שזכיתי לעלות לארץ-הקודש ולהתגורר בכפר חב"ד. בשנים הראשונות לקיומו של הכפר היה מצבנו הכלכלי קשה מאוד. אמנם היה לי מקצוע ביד - עבודת השחיטה (כפי שאספר להלן), אבל כשהגעתי למשחטה בתל-אביב והצעתי את עצמי כשוחט, אמרו לי בחיוך מריר: אתה מומחה לשחוט עופות? - הבעיה היא שאין עופות כדי לשחוט אותם...

והנה, יום אחד מגיע אלי מכתב מארה"ב. השולח היה ר' משה-פנחס כץ והוא שיגר לי שתי חבילות מזון כשר למהדרין שאיפשרו לי לחוג את הפסח כהלכתו. מסתבר שהוא שמע שהגעתי לכפר חב"ד, תיאר לעצמו את מצבי הקשה, והחליט מיוזמתו האישית לסייע לי. במשך השנים הבאות הוא הוסיף לתמוך בי, ואפילו עזר לי בבניית ביתי הפרטי בכפר חב"ד, עד שפרנסתי התבססה יחסית. כזו היתה הידידות ששררה ביני ובין המשגיח שלי בישיבה.

ההיכרות עם הרבי הרי"צ ועם רבינו

בקיץ תרצ"ג, זכיתי לראות לראשונה את הרבי, כ"ק אדמו"ר הרי"צ. הרבי הגיע אז לוורשה לכבוד י"ב תמוז והתוועד ברבים. זכורני שמשלחת של חסידים חשובים וכל תלמידי הישיבה הלכו לתחנת הרכבת כדי לקבל את פני הרבי. התרשמתי מאוד למראהו של הרבי בצאתו מהרכבת (באותה תקופה הוא עדיין הלך בכוחות עצמו, מבלי שיצטרך להיעזר במישהו).

ראיתי שחסיד מבוגר ניגש אל הרבי, לוחץ את ידו ומנשק אותו. התעניינתי לדעת מי זה ואמרו לי שזהו הרה"ח ר' משה הכהן הורנשטיין, דודו של הרבי ומחותנו (בנו ר' מנחם-מענדל היה חתנו של הרבי). המחזה כולו היה מרשים ורב הוד.

לאחר שהסתיימה קבלת הפנים, הרבי נכנס למונית ואליה הצטרפו כמה מבני

משפחתו, וכן אחדים מהמקורבים ובהם ר' הירשל גורארי והגביר ר' מנחם-מענדל רוטשטיין. כאמור, הרבי התוועד ב"ב תמוז ואחר כך חזר לריגה.

אגב, רוטשטיין היה גביר גדול שתמך בעין יפה במוסדותיו של הרבי (כשנפטר, הלכו כל תלמידי הישיבה להלווייתו). פעם, בחול המועד פסח, הלכה קבוצת תלמידים לבקרו בביתו. היינו כמנין בחורים וגם חזרו מאמר דא"ח אצלו. באותו ביקור הוא סיפר לנו סיפור מופלא שהוא עצמו היה עד ראייה לו (אחר כך הסיפור התפרסם בשיחות הרבי הריי"צ), וכך סיפר לנו ר"מ רוטשטיין:

מעשה בגביר שבצעירותו למד בישיבה ואחר כך סר מהדרך ולעג לענינים שבקדושה, כמו תפילין וכו'. הוא נפטר בפאריס ובשלב מסויים היה צורך לפתוח את קברו כדי להעבירו למקום אחר. למעמד זה הוזמנו גבירים רבים ואני בתוכם, ואז ראינו שכל גופו נותר שלם ורק במקום הנחת תפילין של יד ושל ראש הבשר היה אכול על ידי תולעים! היו שם גבירים שלא ידעו מה זה תפילין, ובאותו מעמד קיבלו על עצמם להתחיל להניח תפילין.

באותה תקופה היה מזדמן לנו לעיתים לראות את כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אך כמעט שלא זכינו להכיר את אישיותו הנשגבה. הוא התהלך בקאפעלוש וזקן נאה אבל היה נחבא אל הכלים, ואפילו החסידים הגדולים לא התוודעו לדמותו הנעלית.

הרה"ח ר' משה בייטש (במרכז) בימי לימודיו בתומכי תמימים באוטווצק עם שניים מחבריו התמימים

מורשה לאוטבוצק

בשנת תרצ"ד הרבי הריי"צ חזר לפולין והתגורר בוורשה. מעונו היה ברחוב מוראנוב 79, שם היתה דירתו הפרטית וגם בית-מדרש לא גדול. זכורני שיום אחד, בשנת תרצ"ה או תרצ"ו, הודיעו שכל המעוניין יכול לזכות לראות את הסידור של הבעש"ט הק'. לפני כן היו חייבים לטבול במקווה, ותמורת הזכות הזו שילמו ז'לוטע אחד. גם אני זכיתי לראות את הסידור.

את הימים הנוראים של שנת תרצ"ו עשיתי בביתי, ולקראת החורף הרבי הורה להעביר את הישיבה מוורשה לאוטבוצק בנימוק ש"שיבת כרכים קשה". הייתי אז בגיל 18 ואני זוכר ששכרו עבור הישיבה שני בנינים ברחוב סלובאצקע מספר 1 ומספר 3. בתקופה זו הגיע לישיבה בחור מבוגר כבן שלושים ושמו בערל קורעניצער (ב"התמים" הוא מופיע בשם בערל גורפינקל). כשהתחיל לדבר עם הבחורים בלימוד, התגלה בתור גאון עצום ששולט היטב בנגלה ובחסידות. הוא היה בוחן את הבחורים וגם מתוועד איתם.

באותה תקופה, הרבי עצמו עבר להתגורר באוטבוצק. מעונו היה מרחק כחמש עשרה דקות הליכה מהישיבה. בדירה השכורה היו כחמישה חדרים, שיועדו גם לחדר עבור מזכירו של הרבי ולבית-מדרש קטן. באותה חצר התגורר גם חתנו הרש"ג. בשבתות וביומי דפגרא הרבי היה אומר מאמרי דא"ח בביתו. זו היתה בעצם ההזדמנות היחידה עבור הבחורים לראות את הרבי. הבחורים המבוגרים היו הולכים מדי שבת ואילו הצעירים זכו להיות אצל הרבי רק ביומי דפגרא כמו שמחת-תורה וי"ט כסלו.

המאמרים של הרבי הריי"צ היו בדרך כלל ארוכים מאוד. המבוגרים והמצויינים שבחבורה היו קולטים את המאמרים וחוזרים עליהם. אני עצמי התקשיתי בקליטת מאמרי הרבי, שכן דיבורו של הרבי היה כבד, מאז שנת תרצ"ד, כידוע.

התקשרות אל הרבי הריי"צ

בתקופת אוטבוצק, התחזקה התקשרותי לרבי והשתדלתי להיות במחיצתו ככל האפשר, גם בימים שלא היו לימודים בישיבה. כך, לדוגמה, עשיתי את חג הסוכות תרצ"ו במחיצת הרבי. עד אז הייתי נוהג לנסוע הביתה לשישה שבועות ולחזור לישיבה רק בסיום חודש תשרי. כעת התחלתי לקצר את משך זמן הביקור בבית.

לחג הפסח תרצ"ו נסעתי הביתה, אבל בתשרי תרצ"ז נשארתי באוטבוצק. מאחר שלא התאפשר לנו להתפלל בימים הנוראים עם הרבי הריי"צ, הלכתי להתפלל בבית-מדרשו של האדמו"ר ממודזיץ (רבי שאול-ידידיה טאוב) שנודע בתור בעל-מנגן נפלא

ועבר לפני התיבה לתפילות שחרית ומוסף. המתפללים סייעו לו בנגינה והאווירה היתה מרוממת מאוד.

בשנים הבאות כבר הייתי מקושר לחלוטין לרבי הריי"צ והכרתי בכך שהמקום המתאים לי בימים הנוראים הוא בליובאוויטש. בתשרי תרח"צ היו אצל הרבי הריי"צ עשרות חסידים, מלבד תלמידי הישיבה שנשארו באוטבוצק. האמת היא שלא כל החסידים מפולין נהרו אל הרבי, אולי גם בגלל מצב בריאותו הרופף של הרבי. לשמחת-תורה היו מגיעים אורחים רבים יותר. מליל ראש-השנה אותה שנה זכור לי שלאחר שהמנין סיים את תפילתו, הרבי המשיך להתפלל ותפילתו ארכה כארבע שעות. גם החסידים ר' איצ'ה מתמיד ור' הירשל גורארי האריכו מאוד בתפילתם.

אני זוכר היטב את מסיבת הבר-מצווה של נכדו של הרבי, שנערכה בכ"ה שבט תרצ"ו. החלק הראשון היה קבלת-פנים לאורחים ולאישים חשובים והחלק השני היה מסיבה והתוועדות עם תלמידי הישיבה.

לקבלת-הפנים לא הורשו להיכנס תלמידי ה'כיתות', אבל אני כבר למדתי ב'זאל' ונכחתי. בקבלת-הפנים נכחו בין היתר האדמו"ר ממודזיץ, הרה"צ רבי משה-בצלאל (אחיו של האדמו"ר מגור) והאדמו"ר מלובלין. זכורני שהרבי הריי"צ כיבד את האדמו"ר ממודזיץ לנגן ניגון. הוא ביקש סידור ושאל מי יכול לסייע לו בנגינה. האמת היא שידעתי לנגן, אבל התביישתי לומר זאת בפני הרבי. האדמו"ר ממודזיץ ניגן לבדו ובשעת מעשה הרבי הריי"צ חיך. בסעודה שהתקיימה בלילה ב'זאל' של הישיבה. השתתף קהל גדול של חסידים וגם אורחים כמו ר' מרדכי דובין שהגיע במיוחד מריגא.

כשהרבי הריי"צ הגיע לאוטבוצק נמשכו אליו רבים מתושבי העיר, גם אם השתייכו לחסידויות אחרות. עובדה זו בלטה במיוחד לגבי חסידי גור ואמשינוב, שבדרך כלל היו נוסעים לרבותיהם, אבל מעתה היו הולכים אל הרבי הריי"צ.

פריחת "תומכי תמימים" בפולין

בתקופת אוטבוצק היתה פריחה משמעותית לישיבת "תומכי תמימים" ושמה יצא לשם ולתהילה ברחבי פולין כשישיבה מעולה. מדי יום למדו כשעתיים חסידות, ובליל שישי הוארך סדר החסידות בשעה נוספת. מספר התלמידים ב'זאל' היה קרוב למאה ומספר התלמידים ב'כיתות' היה גדול מכך. אני משער שמספר כל התלמידים עלה על מאתיים.

מבין הבחורים שלמדו באוטבוצק זכורים לי: ר' יוסל ויינברג, ר' יוסל בורנשטיין, ועוד. בייחוד זכור לי צמד התמימים ר' חיים-מאיר בוקיעט ור' שמואל-דוד רייצ'ק

ז"ל. הם למדו בחברותא ונודעו כמתמידים עצומים שישבו ולמדו בשקידה לילות שלמים. את העובדה הזו ראיתי בעצמי כשלמדתי 'סמיכה' ובתקופה שלפני המבחן ישבתי ולמדתי גם בלילות. נבחנתי על ארבעת החלקים - הלכות בשר בחלב, מליחה, תערובות וטריפות.

תלמידים נוספים שזכורים לי מאוטבוצק הם: מאיר הענדל הי"ד מהעיר ראדום (נהרג בשואה), למדן גדול ומחסידי אמשינוב; זלמן מינקין מליטא, שהיה למדן עצום; אליהו-נחום שקלאר, יצחק הענדל ולייבל קרמר. כמו כן, זכור לי התמים שלמה-משה אייזנברג, שבהתחלה למד הרבה נגלה, ואחר כך השקיע את כל מרצו בלימוד החסידות באמרו: "נגלה כבר לא חסר לי - עכשיו אני צריך רק ללמוד חסידות"... כל התמימים הללו הגיעו ממשפחות של חסידי פולין ובישיבה הפכו לחסידי חב"ד ומקושרים לרבי בלב ונפש.

אחת הדמויות הבולטות ביותר בין ה'עובדים' בישיבה באוטבוצק היה - סיני טרבינר הי"ד (נרצח ע"י הנאצים ימ"ש). מדי יום היה מתפלל באריכות עד השעה שתיים אחר הצהריים, ורק אז היה מתחיל ללמוד נגלה. היו עוד הרבה 'עובדים' בישיבה, אבל סיני היה משהו מיוחד. כשסיני היה מתפלל, היה תענוג לשמוע. עובדה: אפילו אנשים מבחוץ ידעו על כך והיו מגיעים לפעמים כדי לשמוע אותו מתפלל.

הוראה אודות תכלת בציצית

בתקופה הראשונה ללימודי באוטבוצק, עדיין הייתי לובש ציצית עם תכלת, כפי שנהגו אבי וכל בני משפחתי. פעם הגיע האדמו"ר מראדזין לביקור באוטבוצק. ניצלתי את ההזדמנות כדי להיכנס אליו ולבקש חוטי תכלת, והוא נתן לי. במשך השנים, ככל שהתקשרתי יותר לאדמו"ר הריי"צ, החלה לנקר במוחי שאלה: הרבי לא הולך עם תכלת, ואני כן?! הלכתי, אפוא, אל הרה"ח ר' חאצ'ע פייגין הי"ד, מזכירו של הרבי, וביקשתי ממנו שיסדר לי שאוכל להיכנס אל הרבי ליחידות בענין זה.

חאצ'ע ענה לי בערך כך: מפאת מצב בריאותו החלוש של הרבי, לא מרבים להיכנס אליו ליחידות. אם היתה לך שאלה לגבי דרך ב'עבודה' - ניחא, אבל שאלה כזו אוכל לשאול בעצמי את הרבי ולהעביר לך את התשובה. וכך היה.

כשר' חאצ'ע יצא מחדרו של הרבי, אמר לי: הרבי ביקש למסור לך שאדמו"ר הזקן אומר בלקוטי-תורה לפרשת שלח בשם האריז"ל שבזמן הזה אין לנו תכלת. מאז הפסקתי ללבוש תכלת. ידעתי שבני משפחתי, חסידי ראדזין, לא יקבלו את זה בהבנה, אבל אני כבר ידעתי שאני חסיד של הרבי הריי"צ.

פטור מהצבא בברכת הרבי

החוק בפולין קבע שכל אחד חייב להתגייס לצבא כשהוא מגיע לגיל עשרים. לגבי תלמידי ישיבת "תומכי תמימים", הסדר היה שהבחורים שהיו צריכים להתייצב לצבא, היו מודיעים על כך לר"מ ר' יהודה עבער והוא היה מפנה אותם לרופא יהודי, ד"ר פלייסין, שהיה בודק את מצבם הבריאותי ומשתדל להמציא להם עילה של בעיה רפואית כדי שיקבלו פטור מהצבא. לד"ר פלייסין היתה מרפאה פרטית, דבר חידוש באותם ימים, ולמרות שביקור אצלו עלה 15 ז'לוטעס, מהבחורים הוא היה לוקח רק 5 ז'לוטעס.

בשנת תרצ"ח קיבלתי מכתב מהצבא, וכמו כולם, הפנה אותי ר' יהודה לד"ר פלייסין. הבעיה שלי היתה ש... לא היתה לי שום בעיה. ברוך השם, הייתי בריא לחלוטין ונראיתי כבחור חזק. כשנכנסתי לד"ר פלייסין, בדק אותי ולבסוף אמר לי: "שמע נא, בחור'ל, אתה נראה בריא לחלוטין ואינני מוצא שום סיבה לקבוע שיש לך בעיה רפואית כלשהי. אם תוריד ממשקלך 10 ק"ג, זה לא יעזור הרבה. רק אם תוריד 25 ק"ג, תיראה חלוש, אבל זה כבר באמת מסוכן בשבילך..."

בקיצור, הרופא פטר אותי בלי פתרון. מצד אחד, חשבתי להתחיל לרזות כדי להיראות חלש, ומצד שני, לא ידעתי אם זה צעד נכון.

הפניתי, אפוא, את הבעיה אל הרבי ששהה אותה שעה בפורקסדורף, מקום מרפא באזור וינה. הסדר היה שר' חאצ'ע פייגין היה כותב לרבי במרוכז על כל הבחורים ומעביר להם את התשובות. וכך עשיתי. יום אחד, לפני פסח, הגיע ר' חאצ'ע לשיבה וחיפש אותי. הוא החזיק בידו מכתב של הרבי והראה לי את הקטע שהרבי כותב בקשר אלי: "יתרחק מהסיגופים והתעניות והשי"ת יעזור לו". הרבי בעצם הורה לי שלא לעשות פעולה כלשהי אלא לבטוח בקב"ה, ואכן היה לי 'מופת' מהרבי בענין זה.

כשמועד ההתייצבות שלי בלשכת הגיוס התקרב, נסעתי לביתי. כשהגעתי הביתה, אמי היתה מודאגת מאוד מעתידי. ידידי המשפחה הציעו לי עצות שונות כמו - ללכת ברגל מהעיירה עד ללשכת הגיוס, כך שבגלל הדרך הארוכה אראה חיזור וחלוש, אבל אני ידעתי שאין לי מה לדאוג, שהרי הרבי כבר נתן לי את ברכתו. הגיע יום ההתייצבות. באתי ללשכת הגיוס ושם נקבע שאני כשיר לשירות צבאי. לבסוף אמרו לי: "לך הביתה - כשנזדקק לך, נקרא לך". כשאמי שמעה על כך, בכתה הרבה וממש לא נרדמה בלילות, אבל אני לא דאגתי.

כשהגיע יום הגיוס, הלכתי למועצת העירייה של אוטבוצק (שם רוכזו המגוייסיים). כשראו אותי, אמרו לי: "לך מכאן, אין לנו זמן בשבילך". כך התקיימה ברכתו של הרבי

במוחש. אחר כך פרצה המלחמה ולא שירתי עוד בצבא. המעניין הוא שאחיי וקרובי משפחתי שירתו בצבא הרוסי, אבל אני מעולם לא שירתתי בצבא. ואת כל זה יש לזקוף לברכתו של הרבי, כמובן.

פרידה מהרבי הרי"צ

בשנת תרצ"ט הגיעו ללמוד בישיבה באוטבוצק כמנין בחורים מארה"ב. הם הגיעו עם הרה"ח ר' ישראל ג'ייקובסון. ה'תמים' הראשון שהגיע מארה"ב לאוטבוצק היה ר' שלמה-זלמן העכט. הוא התאכסן בחדר נפרד ולמד בחברותא עם בנו של ר' מרדכי דובין (שלימים השתדך עם בתו של העסקן האגודאי פפנהיים מווינה). מבין התמימים האמריקאים אני זוכר במיוחד את ר' מאיר גרינברג, שהיה למדן גדול, את ר' בערל ליווי ועוד.

זמן קצר אחר כך פרצה המלחמה. ביום רביעי ט"ו אלול תרצ"ט הוכרו בפולין על גיוס כללי לצבא. הקונסוליה של ארה"ב בפולין הודיעה מיד שכל אזרחי ארה"ב מתבקשים לחזור למולדתם. גם הבחורים האמריקאים שלמדו בישיבה קיבלו הודעה כזו, והם שאלו את הרבי האם עליהם לחזור לארה"ב, אבל הרבי ביקש שבינתיים הם יישארו בפולין. כנראה, הרבי קיווה שהענין יתעכב עוד מעט.

ביום שישי י"ז אלול, בשעת בוקר מוקדמות, החלו להישמע הפצצות באוטבוצק. בשעה שש בבוקר, כשחזרתי מטבילה במקווה, ראיתי שורת מטוסים חגים באוויר, ואז הבנתי שזהו זה. המלחמה מגיעה לכאן. חברי שאל אותי: האם לדעתך אלה הם מטוסים גרמניים או פולניים? ענית לו: אתה חושב שהפולנים נכנעו כה מהר? אבל כשנשמעו הפצצות, הבנו את המציאות המרה.

בתוך שעות אחדות נודע שהגרמנים הפציצו אזורי מגורים נרחבים וגם הרבה חללים יהודים נפלו. מבנה הישיבה עצמה לא ניזוק, משום שהישיבה שכנה באזור נופש, במרחק מה מהעיר. בשבת עדיין אכלתי בישיבה, אבל ביום ראשון הודיעו שהבחורים מתבקשים להתפזר בעיירות הסמוכות ולמצוא מקלט בבתי יהודים טובים. שמעתי שבשבת איחל הרבי, שבעלי יום ההולדת של ח"י אלול יגנו עלינו. אחר כך הודיעו שהרבי הורה שהבחורים יימלטו לוורשה הבירה.

ביום שני כ' אלול שמעתי שהרבי עומד לנסוע ברכבת לוורשה. הגענו לתחנת הרכבת כדי להיפרד מהרבי. אמו של הרבי ירבה באמבולנס (כנראה מטעמי ביטחון) והרבי היה נראה שרוי בצער גדול. החלטתי לנסוע עם כמה מחבריי לוורשה - רק אחר כך נודע לנו שכבר אי אפשר למצוא מקלט בוורשה. הנסיעה מאוטבוצק לוורשה בחשמלית ארכה בדרך כלל חצי שעה, אבל כעת החשמלית לא פעלה. נסענו בדרך-לא-דרך, ובאמצע הדרך היה צריך לרדת מפני אימת הפצצות.

מוראות המלחמה בוורשה

כשהגעתי לוורשה, המראה היה מחריד. הגרמנים הפציצו ללא רחם בניני מגורים רבי קומות שקרסו על כל יושביהם. הלכנו לרחוב מוראנוב 79, שם התגוררו ארבעת האחים למשפחת שמוטקין, ולשם הגיע הרבי. בוורשה לא היה אוכל, והמצב היה נורא ואיום. כעבור ימים אחדים, הבנו שאין מה לעשות כאן. ביום שישי אומר לי חברי: בוורשה - המצב נורא ומסוכן, הבה נחזור לאוטבוצק. חזרנו לאוטבוצק וראינו שהרבי העניק את ביתו לר' בערל גורפינקל (שהתחתן שבועיים לפני פרוץ המלחמה). באוטבוצק פגשנו שוב את ר' יהודה עבער ואחדים מהמשפיעים בישיבה. כולם היו שבורים מאימת המלחמה.

הישיבה היתה עדיין פתוחה, אבל רוב הבחורים כבר נמלטו מהעיר. מי שנשאר בעיר היה עסוק בחיפוש אחר מקור מזון כלשהו לעצמו ולמשפחתו. יום אחד, פגש אותי ר' יהודה עבער ברחוב והזמין אותי לאכול בביתו.

סירבתי. ידעתי שגם הוא רעב ללחם. את הימים הנוראים עשיתי באוטבוצק, ובמהלכם הספקתי להכיר את פרצופם האמיתי של הבנדיטים הפולנים שעשו יד אחת עם הגרמנים נגד היהודים. בשלב זה, הסתובבו באוטבוצק חיילים גרמנים, אבל היו אלה אנשי ה'ווערמאכט' ולא אנשי ה.ס.ס. הארורים. משום כך, עדיין לא הציקו לנו באופן משמעותי.

במשך כל חודש תשרי רעבנו ללחם וכשטעמנו משהו במוצאי יום כיפור, הרגשנו שבעצם הצום נמשך... בשבת בראשית ת"ש התקיימה בישיבה התוועדות עם ר' יהודה עבער והמשפיע ר' ברוך פרידמן. ר' יהודה עבער הציע להתחבא בעיירות הסמוכות עד יעבור זעם. הוא הביע תקווה שיבואו ימים טובים והלימודים בישיבה יתחדשו. קמתי ואמרתי: אין לנו מה לאכול - איזה טעם יש להישאר באזור? ר' יהודה לא ענה לי. אחר כך הגיעה הוראה מהרבי הרי"צ אל התמימים - להשתדל לברוח לתוך רוסיה.

כעת כבר היה ברור לי שאני יוצא בדרכי לעיירתי. בגלל קשיי התחבורה, נאלצתי לעשות את הדרך הזו - מאות רבות של קילומטרים - רגלי. היו קטעים מהדרך שנסעתי קצת בעגלה. דוקא עכשיו התחיל לרדת שלג, והדרך היתה קשה מאוד. בשלב מסויים של נסיעה בעגלה, התאכסנתי בלילה בבית יהודי בעיירה מסויימת. כשקמתי בבוקר, גיליתי שהעגלון ברח (הוא כבר קיבל את דמי הנסיעה) ובעגלה נותרו מטלטלי המעטים שכללו גם שני זוגות תפילין מהודרות! המשכתי ללכת.

עוברים את הגבול לרוסיה

בשלב אחר של המסע המפרך, הגענו לגשר מסויים שבו עבדו חיילי ה'ווערמאכט' הגרמני. כשהעגלה חלפה על פניהם, אותת לנו חייל: 'האלט!' [=עצרו]. החיילים העבידו אותנו במלאכת בניית הגשר במשך שעות אחדות, והאיצו בנו באמצעות הכאות בקתות הרובים שלהם. אחר כך גילחו את חצי זקנו של כל אחד מאיתנו.

כשעברו לידינו יהודים מגולחים, עמדו בצד גויים מקומיים ארוורים שהלשינו עליהם: אלה יהודים! כשסיימנו לעבוד, הושיבו אותנו הגרמנים והורו לנו לשיר. אבל למי יש מצב-רוח לשיר כשהצלעות כואבות מהמכות?... לבסוף אמר לי יצחק הענדל: "משה, רחם עלינו - הרי אתה יודע לנגן", ואז התחלתי לנגן מארש ששמעתי מהאדמו"ר ממודוץ. כשגמרתי, ניגש אלי חייל גרמני והעניק לי שתי סיגריות במתנה באמרו: "אתה מנגן יפה מאוד". בסופו-של-דבר הגיע למקום המפקד שלהם והורה לאפשר לנו להמשיך במסע.

המשכנו בדרכנו לחעלם וללובלין ומשם התפצלנו - איש איש לביתו. לאחר תשעה ימים, הגעתי לסוועריש וגיליתי שהעיירה שוכנת על הגבול ממש. כלומר, מצידה האחד ישבו חיילים גרמנים, ומצידה השני - מעברו השני של הנהר בוג ישבו חיילים רוסים. היתה התלבטות קשה בין יהודי העיירה אם להעדיף את הגרמנים או הרוסים, אך לדידי לא היה ספק - הרי הרבי הורה לנו במפורש לברוח לרוסיה.

למרות שהדעות היו חלוקות בקרב בני משפחתי, לא היססתי והחלטתי לעבור את הגבול בכל מקרה. אמא נשארה בעיירה. אחי יעקב לא היה בעיירה והיא לא רצתה לעבור את הגבול לפני שכל המשפחה תתאחד. בשלב זה, היה אפשר לעבור את הגבול באופן רשמי ואיש לא הפריע לך לעשות זאת. כשאחי חזר, ההזדמנות הזו התבטלה והיה צורך להבריח את הגבול בעלטה. הוא עצמו אכן הבריח את הגבול, אבל אמא נשארה בעיירה ולבסוף נהרגה על קידוש השם. בת 58 היתה במותה. הי"ד.

הנסיעה לסיביר שהייתה להצלה

במשך כשנה הייתי בעיירה לובאמען. בקיץ ת"ש הכריזו הסובייטים שכל הפליטים מפולין השוהים ברוסיה חייבים לבחור באחת מהשתיים - או לקבל דרכון רוסי, או לחזור לפולין. היו 'חכמי חלם' שאמרו: "לא ניפול בשום אופן לידי הסובייטים. עדיף לחזור אל הגרמנים". גם אני הייתי ביניהם. בלילה דפקו בדלתות איש נ.ק.ו.ד. וחייל גרמני והקריאו שמות. גם את שמי הקריאו: "בייטש משה - בוא וחזור אל הגרמנים". הובילו אותנו למקום ריכוז, שממנו נשלחנו היישר ל... סיביר.

בדיעבד התברר שמאת ה' היתה זאת לנו לטובה, שכן אלה שבחרו לקבל דרכון רוסי, נשארו באזורים אלה שנכבשו מאוחר יותר על ידי הגרמנים ורבים מהם נהרגו עקה"ש, הי"ד. דוקא אלה מבין הפליטים הפולנים שנשלחו לסיביר - כרבע מיליון יהודים - זכו להישאר בחיים.

במשך קיץ ת"ש הייתי במחנה עבודה בהרי אוראל. מדי יום היינו הולכים דרך של שלושה ק"מ למקום העבודה, הלוך וחזור. עסקנו בכריית פחמים ומלאכות דומות. קיבלנו משכורת דלה והיה עלינו לדאוג למזון בכוחות עצמנו. המצב התזונתי היה ככי רע ועיקר האוכל היה קצת תפוחי אדמה, אבל ב"ה נשארו בחיים. בשלהי שנת תש"א הרוסים שיחררו אותנו ואמרו לנו: "לכו לאן שתמצאו". אחי העדיף לחזור לפולין ולהתגייס לצבא הרוסי-פולני. אני הגעתי למחוז סברדלובסק ושם עבדתי בבית-חרושת עד סוף המלחמה. איכשהו השגתי תפילין והנחתי אותן מדי יום. אחרי המלחמה בדקתי אותן וב"ה הן נמצאו כשרות.

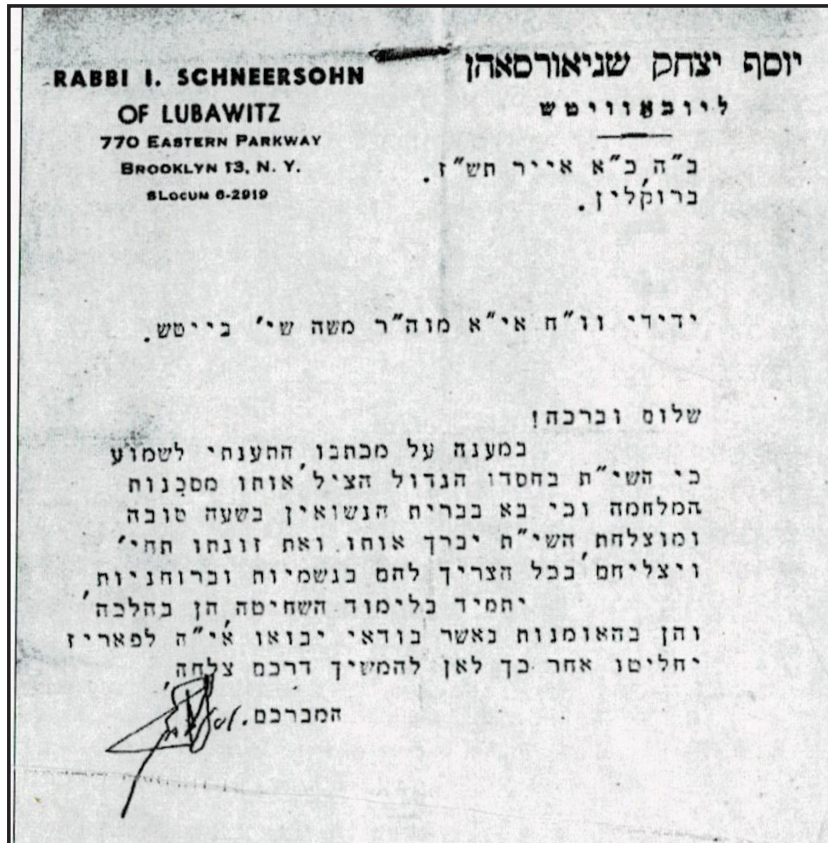
נישואיו ולימוד שחיטה

בשנת תש"ו הגיעה פקודה לשחרר את כל הפליטים הפולנים וחזרתי לפולין. הגעתי לקראקא ושם פגשתי כמה מבני משפחתי. אמרו לי שבלודז' יש ריכוז גדול של פליטים יהודים דתיים ונסעתי לשם. בלודז' פגשתי את דודי ר' יוסף ליפשיץ ז"ל, גיסי לעתיד. שם נגמר השידוך שלי בשעה טובה עם מרת רחל לבית כ"ץ, אחותו של הגאון הרב יעקב דב הכהן כ"ץ, מי שיהיה לימים ראש ישיבת תומכי תמימים בכפר חב"ד.

אחר כך נסעתי עם עוד כמה מאנ"ש דרך פראג והגענו לפוקינג שבגרמניה והשפעת גם על בני משפחתי ליפשיץ שטרפו אלינו. וכך, בהשגחה פרטית, כל משפחתי ליפשי התקרבה לחסידות חב"ד.

כשהייתי בפוקינג, הוקמה במקום ישיבת "תומכי תמימים". ר' ניסן נמנוב אירגן סדרי לימוד לבחורים הצעירים, וגם ר' אברהם מאיואר סייע במלאכה. בשנת תש"ז כתבתי לרבי הריי"צ על כל התלאות שעברו עלי ושאלתי מה עלי לעשות בעתיד. הרבי הציע לי ללמוד שחיטה. בהתחלה זה היה קשה מאוד. סכיני השחיטה היו קשים ולא הצלחתי להעמיד 'חלף'. זה פשוט לא הלך לי. כתבתי, אפוא, לרבי שזה קשה לי ואני רוצה להפסיק. הרבי ענה שבכל זאת, אנסה להמשיך. אני ניסיתי להשתמש מלימוד השחיטה אבל הרבי התעקש שאמשיך.

לפנינו אגרת הרבי הריי"צ אל ר' משה, בו הוא מברכו לרגל נישואיו, וכן מעודדו להמשיך בלימודי השחיטה:

ב"ה כ"א אייר תש"ז

ברוקלין

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר משה בייטש

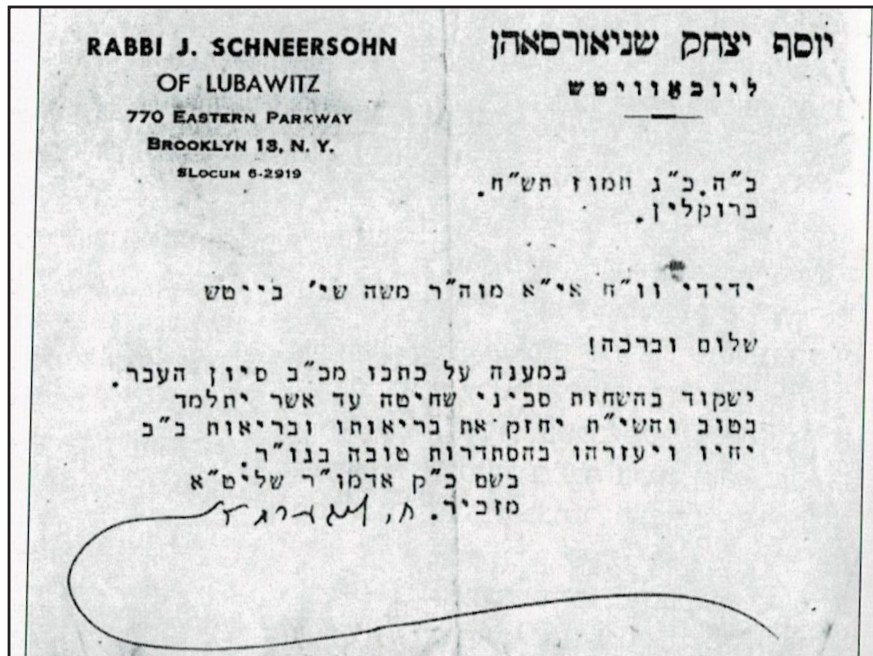
שלום וברכה!

במענה על מכתבו התענתי למוע כי השי"ת בחסדו הגדול הציל אותו מסכנות המלחמה וכי בא בברית הנישואין בשעה טובה ומוצלחת השי"ת יברך אותו ואת זוגתו תחי' ויצליחם בכל הצריך להם בגשמיות וברוחניות יתמיד בלימוד השחיטה הן בהלכה והן בהאומנות כאשר בודאי יבואו אי"ה לפאריז יחליטו אחר כך לאן להמשיך דרכם צלחה

המברכם

חתימת כ"ק

בכ"ב סיון תש"ח כתב הר' משה לרבי הרי"צ פעם נוספת בעניין לימודי השחיטה, ובמענה לכך השיב לו הרבי הרי"צ באגרת קודש הבאה:

ב"ה, כ"ג תמוז תש"ח

ברוקלין

ידידי ור"ח אי"א

מוה"ר משה שי' בייטש

שלום וברכה!

במענה על כתבו מכ"ב סיון העבר, ישקוד בהשחזת סכיני שחיטה עד אשר יתלמד בטוב, והשי"ת יחזק את בריאותו ובריאות ב"ב יחיו, ויעזרהו בהסתדרות טובה בגו"ר.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

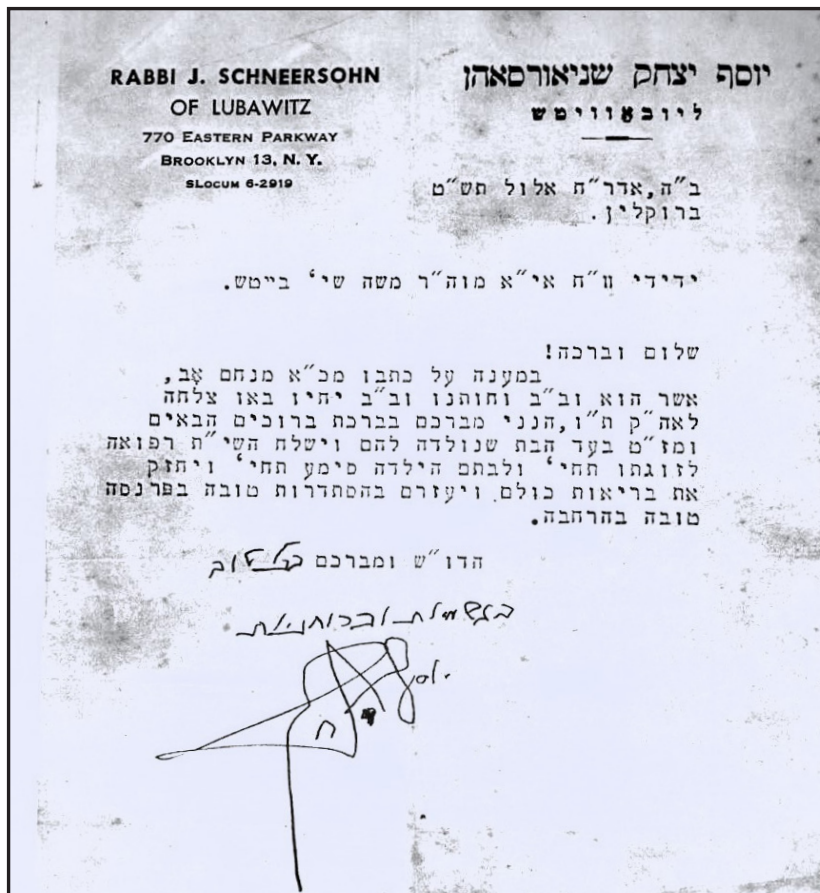
כשרבים מתושבי המחנה בפוקינג התחילו להתפזר בדרכם לארץ הקודש, כתבת לרבי הרי"צ מכתב ושאלתי איך אסתדר בעתיד. הרבי ענה: "יסתדר במקומו או במדינות הסמוכות". השאיפה האישית היתה לעלות לארץ-הקודש. למרות המצב הבטחוני הקשה בארץ, העדפנו לעלות אליה מאשר להיות בין גויים ועל אדמת אירופה

הארורה. אבל הרבי לא אישר. רק כשכתבתי בפעם השלישית, הרבי ענה לי שאם אני רוצה, אוכל לנסוע לארץ הקודש.

כך הגענו ב"ה לכפר חב"ד, ושם עבדתי במשך עשרות שנים כשוחט.

אגרת ברכה לרגל הגעתו לארץ הקודש

בראש חודש אלול תש"ט שלח הרבי הריי"צ אגרת קודש לר' משה, בו הוא מברכו לרגל הגעתו לארץ הקודש בשלום:

ידידי ור"ח אי"א

מוה"ר משה שי' בייטש

שלום וברכה!

במענה על כתבו מכ"א מנחם ב אשר הוא וב"ב וחותנו וב"ב יהיו באו צלחה

לאה"ק ת"ו הנני מברכם בברכת ברוכים הבאים ומז"ט בעד הבת שנולדה להם וישלח השי"ת רפואה לזוגתו תחי' ולבתם הילדה סימא תחי' ויחזק את בריאות כולם ויעזרם בהסתדרות טובה בפרנסה טובה בהרחבה

הדו"ש ומברכם בכל טוב בגשמיות וברוחניות

חי"ק

האגרת האחרונה שר' משה זכה לקבל מהרבי הריי"צ, הייתה פחות מחודש לפני הסתלקות הרבי, בי"ג טבת תש"י:

ידידי ור"ח אי"א

מוה"ר משה שי' בייטש

שלום וברכה!

במענה על כתבו, השי"ת ישלח רפואה לבתם הילדה סימא תחי', ויחזק את בריאות כולכם ויעזרם בהסתדרות טובה.

המברכם בגשמיות וברוחניות

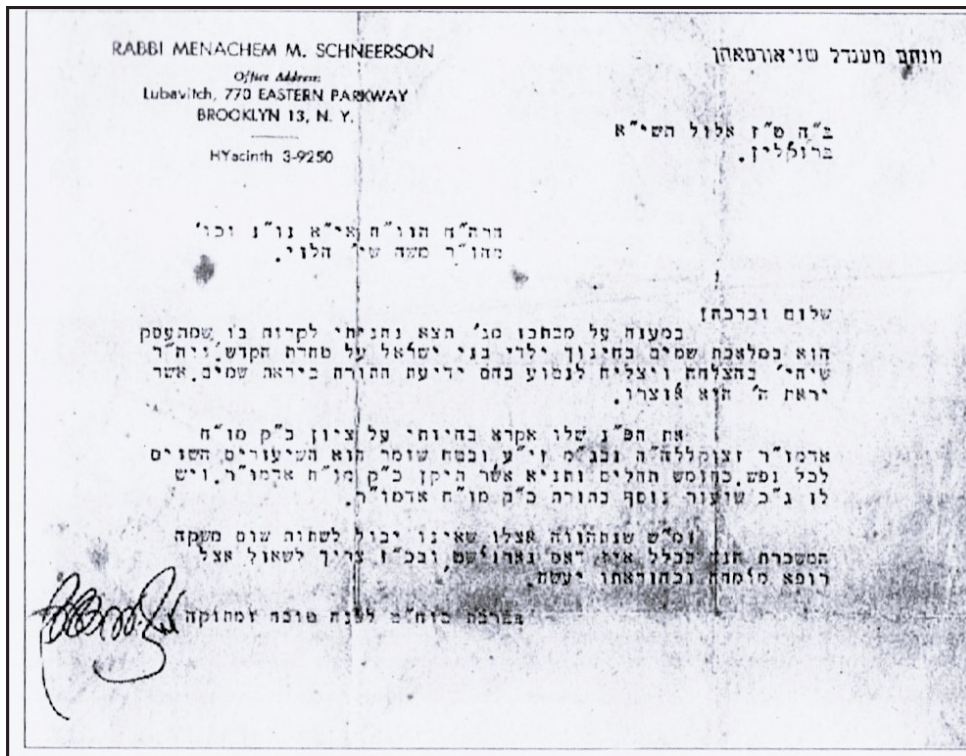
חי"ק

עד כאן הדברים כפי שסיפר הרה"ח משה הלוי בייטש את קורות חייו לרב יוסף יצחק קמינצקי.

שנים ראשונות באה"ק

לאחר שר' משה התיישב בכפר חב"ד, הוא עבד בתחילה כמחנך והדבר היסב קורת רוח מרובה לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כפי שרואים במכתבו אליו.

בט"ז אלול תשי"א שיגר לו כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו אגרת מיוחדת, ממנה ניכרת קורת הרוח של רבינו מהתעסקותו בחינוך:

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ וכו'

מהו"ר משה שי' הלוי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' תצא, נהניתי לקרות בו שמתעסק הוא במלאכת שמים בחינוך ילדי בני ישראל על טהרת הקודש. ויה"ר שיהי' בהצלחה ויצליח לנטוע מהם ידיעת

התורה ביראת שמים, אשר יראת ה' היא אוצרו.

את הפ"נ שלו אקרא בהיותי על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע
ובטח שומר הוא השיעורים השוים לכל נפש, כחומש תהילים ותניא אשר תיקן כ"ק
מו"ח אדמו"ר, ויש לו ג"כ שיעור נוסף בתורת כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ומ"ש שנתהווה אצלו שאינו יכול לשתות שום משקה המשכרת, הנה בכלל איז דאס
גארנישט, ובכ"ז צריך לשאול אצל רופא מומחה וכהוראתו יעשה.

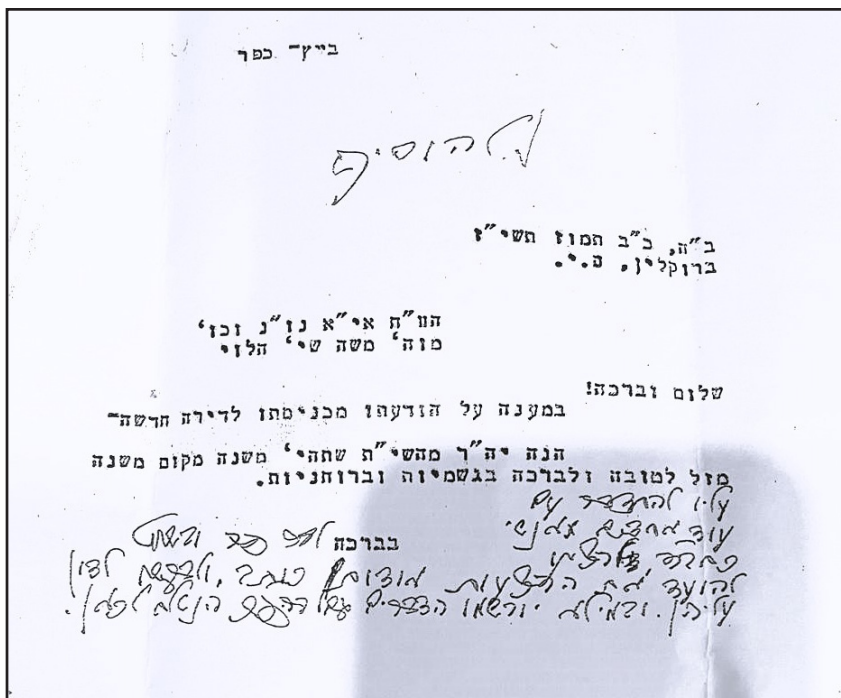
בברכת כוח"ט לשנה טובה ומתוקה

חי"ק

מגורים בכפר חב"ד

בתחילה גר ר' משה עם זוגתו וילדיו האחד מהבתים הנטושים של ערביי המקום
שברחו במלחמה בהמשך עבר לדירת קבע מול בית כנסת המרכזי.

לפנינו אגרת שהרבי שלח לו, ממנה נראה שהרבי שמח לשמוע שעבר לדירתו
החדשה בכפר חב"ד, בה התגורר עד סוף ימיו.

ב"ה כ"ב תמוז תשי"ז

ברוקלין נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ וכו'

מוה' משה שי' הלוי

שלום וברכה!

במענה על הודעתו מכניסתו לדירה חדשה,

הנה יה"ר מהשי"ת שתהי' משנה מקום משנה מזל לטובה ולברכה בגשמיות
וברוחניות.

עליו להתדבר עם עוד אחדים מאנ"ש כפר חב"ד, ולהציע להועד את ההצעות
אודותם כותב, ולבקשו לדון עליהם ובמילא יורשמו הדברים גם בהפרטי-כל הנשלח
לכאן.

חי"ק

הרה"ח ר' משה הלוי בייטש ז"ל עובר לפני הרבי בחלוקת הדולרים לצדקה

השתדלות הרבי בסיוע לפרנסתו

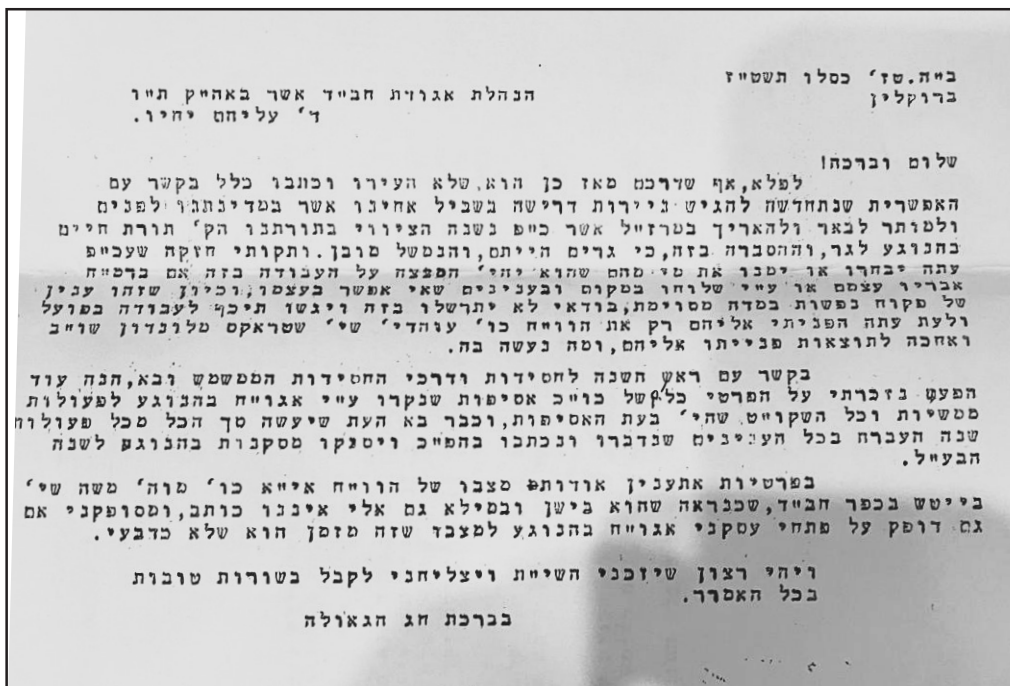
רצונו האמיתי של ר' משה היה לעסוק בשחיטה שזו היתה מלאכתו העיקרית, אך הדבר לא היה פשוט באותם שנים, שעל כל משרה פנויה קפצו דורשים רבים.

בצרו מכתבים מופלא שהתגלה בתקופה האחרונה, ניכרת התעסקות מיוחדת של רבינו לעזור לר' משה לקבל משרה כשוחט באגודת השוחטים בתל אביב.

הרבי עודד אותו לתבוע מאגודת חב"ד שתסייע לו, ובמקביל תבע הרבי מאגודת חב"ד שיסייעו לו.

דבר מעניין רואים במכתב לחסיד ר' מענדל רסקין שכתב לרבי שגם הוא מחפש משרה כשוחט, והרבי כתב לו שימתין עד שר' משה בייטש יקבל משרה כשוחט. במכתבים אלו גם בולט הצער של הרבי על בעיית הפרנסה שהייתה לר' משה, וגודל השמחה שהיו לו כאשר העניין הסתדר.

מכתב הרבי לאגודת חב"ד בו הרבי מתעניין במצבו הדחוק של ר' משה:

בי"ה ט"ז כסלו תשט"ז

ברוקלין

הנהלת אגודת חב"ד אשר באה"ק

ה' עליהם יחיו

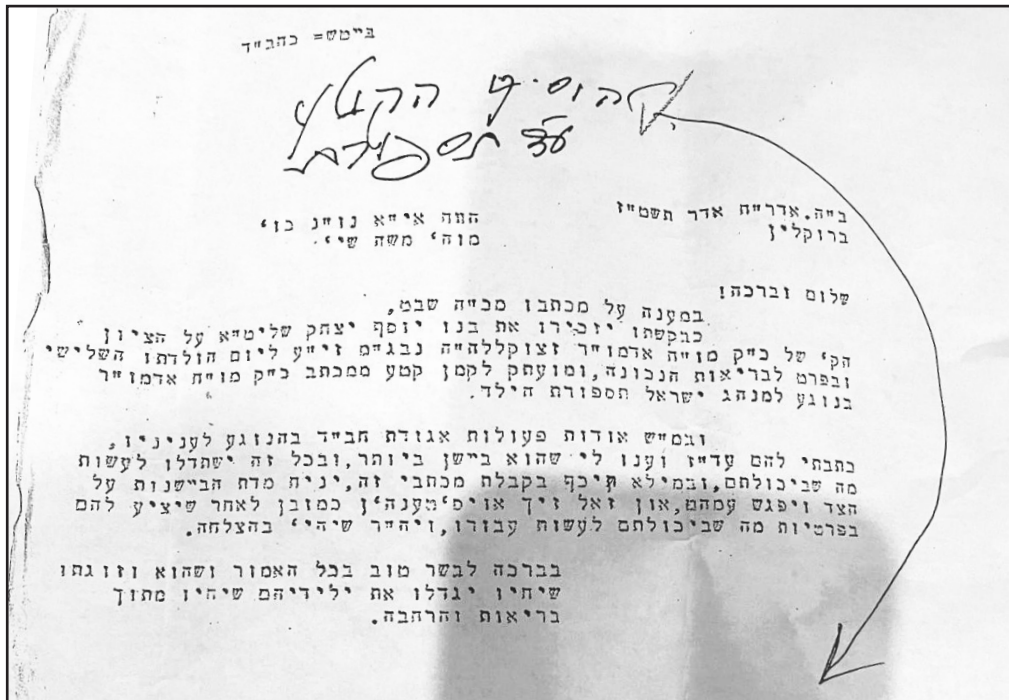
שלום וברכה!

...בפרטיות אתעניין אודות מצבו של הו"ח אי"א כו' מוה' משה שיח' בייטש בכפר
חב"ד שכנראה שהוא ביישן ובמילא גם אלי איננו כותב ומסופקני אם גם דופק על
פתחי עסקני אגו"ח בהנוגע למצבו שזה מזמן הוא שלא כדבעי.

ויהי רצון שיזכני השי"ת ויצליחני לקבל בשורות טובות

בברכת חג הגאולה. חי"ק

באגרת נוספת לר' משה, הרבי מפציר בו שייגש לאגודת חב"ד לבקש עזרה:

ב"ה אדר"ח אדר תשט"ז

הו"ח אי"א נו"נ כו'

מוה' משה שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה שבט,

...ובמ"ש אודות פעולות אגודת חב"ד בהנוגע לענייניו כתבתי להם עד"ז וענו לי שהוא ביישן ביותר, ובכל זה ישתדלו לעשות מה שביכולתם ובמילא תיכף בקבלת מכתבי זה יניח מדת הביישנות של הצד, וייפגש עמהם און זאל זיך אויס'טענה'ן כמובן לאחר שיציע להם בפרטיות מה שביכולתם לעשות עבורו ויה"ר שיהי' בהצלחה.

בברכה לבשר טוב בכל האמור ושהוא וזוגתו שיחיו יגדלו את ילידיהם שיחיו מתוך בריאות והרחבה.

חי"ק

במכתב נוסף בעניין זה להרה"ח ר' מענדל רסקין, הרבי מבקש לוודא שהוא יקבל משרת שחיטה רק לאחר הסתדרות ר' משה:

רסקין-כחב"ד

ב"ה ד' אייר תשס"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה מנחם מענדל שי" שו"ב

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה נתקבל מכתבו מכז' ניסן מכפר חב"ד, ובמה שכותב אודות משרת שו"ב בתל אביב, הנה בכלל נכון הדבר אף שיתיישב בכפר חב"ד ישתדל במטרה האמורה, אלא שזהו מזמן שמשתדל בזה הרה"ח משה שי" בייטש, ולכן השתדלותו צריכה שתהי' שלאחר שיקבל הרמ"ב שי" משרה, הנה משרה השני' תהי' בשבילו, וגם על זה נאמר המתפלל בעד חבירו כו"ל.

במ"ש אודות גיטתו מינה תחי', הנה הסדר שהלשכה דפריז שולחת לכ"א חבילה ראשונה על חשבונה, וצריך הי' לברר אם עדיין לא נשלח לה, הנה יודיע הכתבת וירושלה.

ת"ח על כתבו אודות ד"ר עהרמאן שי" ואודות ד"ר בליק שי" ובטח ימשיך בהקשרים עמהם גם מצדו, ואף שכמוכן גם מכאן יכתבו אליהם.

ולהודעתו מיום הולדת השלישי של בנם חיים בן ציון שי" נכון הדבר שיעשו התספורת כמנהג אה"ק ת"ו בל"ג בעומר במירון, אף שפשוט שכדאי לעשות התוערות אח"כ בכפר חב"ד המתנהל ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר, ויה"ר שהוא וזוגתו שיחיו יגדלו לתורה וללופה ולמעשים טובים ויהי' בנין דירתם בכפר החדש בשעה טובה ומוצלחת בית מאושר בגשמיות וברוחניות בית חסידותי.

בברכה

ב"ה ד' אייר תשט"ז

ברוקלין

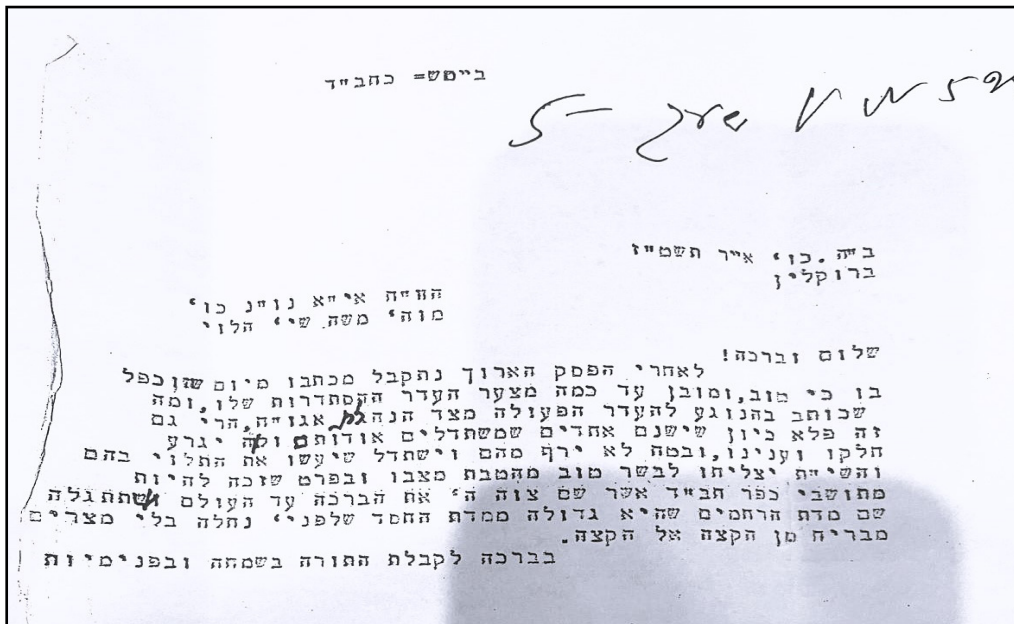
הרה"ח א"א נו"נ עוסק בצ"צ

מו"ה מנחם מענדל שי" שו"ב

שלום וברכה!

לאחרי שתיתקו הארוכה נתקבל מכתבו מכז' ניסן מכפר חב"ד, ובמה שכותב אודות
משרת שו"ב בתל אביב, הנה בכלל נכון הדבר אלא שיתיישב בכפר חב"ד ישתדל
במשרה האמורה, אלא שזהו מזמן שמשתדל בזה הרה"ח מו"ה משה שי' בייטש ולכן
השתדלותו צריכה שתהי' שלאחר שיקבל הרמ"ב שי' משרה, הנה משרה השני' תהי'
בשבילו, וגם על זה נאמר המתפלל בעד חבירו כו'.

באגרת נוספת לר' משה, הרבי מעודדו להמשיך לבקש מאגודת חב"ד לפעול למענו:

ב"ה כ"ו אייר תשט"ז

ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ כו'

מו"ה משה שי' הלוי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל מכתבו מיום שהוכפל בו כי טוב, ומובן עד כמה מצער
העדר ההסתדרות שלו.

ומה שכותב בהנוגע להעדר הפעולה מצד הנהלת אגו"ח הרי גם זה פלא כיון
שישנם אחדים שמשתדלים אודותם ולמה יגרע חלקו וענינו, ובטח לא ירף מהם

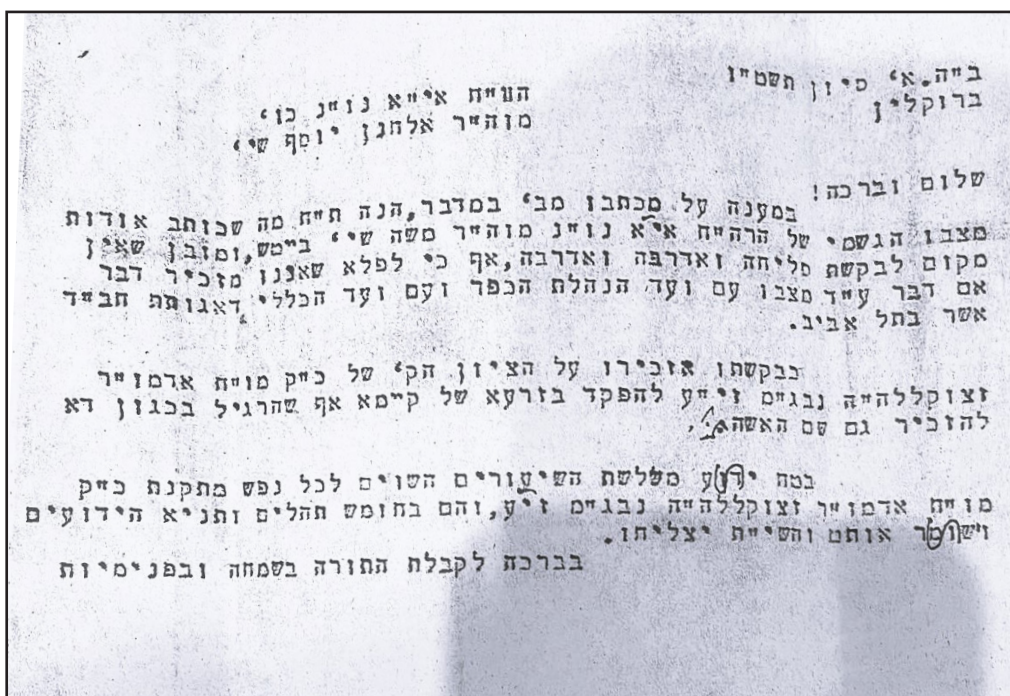
וישתדל שיעשו את התלוי בהם.

והשי"ת יצליחו לבשר טוב מהטבת מצבו, ובפרט שזכה להיות מתושבי כפר חב"ד אשר שם צוה ה' את הברכה עד העולם, ושנתגלה שם מדת הרחמים שהיא גדולה ממדת החסד שלפני' נחלה בלי מצרים מבריה מן הקצה אל הקצה.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות

חי"ק

באגרת קודש נוספת מהרבי אל הר' אלחנן יוסף הרצמן, ידידו של ר' משה, פונה אליו הרבי שיעזור לו מול אגודת חב"ד:

ב"ה א' סיון תשט"ו

ברוקלין

הו"ח א"א נוי"נ כו'

מוה"ר אלחנן יוסף שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מב' במדבר, הנה ת"ח מה שכותב אודות מצבו הגשמי של הרה"ח

אי"א נו"נ מוה"ר משה שי' בייטש, ומובן שאין מקום לבקשת סליחה ואדרבה, אף כי לפלא שאיננו מזכיר דבר אם דבר ע"ד מצבו עם ועד הנהלת הכפר ועם ועד הכללי דאגודת חב"ד אשר בתל אביב.

באגרת קודש נוספת מהרבי לר' משה, הרבי מבטא שמחה גדולה על כך שמצבו הגשמי הוטב:

ב"ה י"א תמוז תשט"ז

ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ כו'

מוה' משה שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מבשר טוב שהתחיל במשרתו בתור שוחט, ויה"ר שבקרוב יבשר מהגדלת המשכורת ותהי' הזזה האמורה התחלה טובה לבשו"ט בטוב הנראה והנגלה.

כבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ויה"ר שיבשר טוב גם בזה.

בוודאי שומר שלשת השיעורים השווים לכל ניפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהילים ותניא הידועים נוסף על השתתפותו בשיעורים הנלמדים ברבים.

בברכת חג הגאולה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א. מזכיר

שד"ר עבור ישיבת תומכי תמימים

הר' משה היה נוהג לאסוף כספים עבור ישיבת תומכי תמימים לפי בקשת מנהל הישיבה הרב אפרים וולף ז"ל. ר' משה לא היה מקבל אחוז כלשהו מהתרומות. הוא היה נוסע לחתונות עם פנקס הקבלות, נוסע על חשבוננו, לא אוכל בחתונה אלא מסתובב בין אנ"ש ואוסף כסף ומעביר הכל להרב אפרים וולף.

מספר בנו ר' מרדכי: כילדים זה היה נראה לנו די מביך, כי הרי לא כולם ידעו שהוא עושה את זה לשם שמים בלי שום כוונה ליהנות מכך. בעיניו היה פשוט שיש עניין לקיים את ישיבת תומכי תמימים.

כשישבנו שבעה על אבא ז"ל הרב אפרים וולף בא לנחם אותנו, והתפלאנו מדוע הוא האישיות הגדולה טורח לבוא ולנחמנו. ואז הוא סיפר לנו שאבא היה מאוד מסור לאספת הכספים לישיבת תומכי תמימים, והוא לא קיבל תמורה בשל כך, ואף ולא טובת הנאה כלשהי, אלא הוא פשוט ראה לחובה לאסוף כסף עבור תומכי תמימים.

הרב אפרים וולף היה נוהג לבוא לכפר מידי שנה בשנה בערב ראש השנה לאסוף כסף עבור הישיבה. אבא היה תמיד תורם לו.

בראש השנה האחרון לפני פטירתו אבא שכב בבית. בערב ראש השנה הוא שלח את אחי ר' שאול להביא את תרומתו לרב אפרים וולף בסך של 500 שקל, שאז זה היה הרבה כסף.

יראת שמים היא אוצרו

הדבר שאפיין יותר מכל את הרב משה בייטש היה יראת השמים שלו. לפנינו דברים שכתב בנו הרה"ח מנחם מרדכי הלוי בייטש, סב חתן הבר מצוה, אודות יראת השמים של אביו ר' משה:

בראש וראשונה אבא הקים משפחה לתפארת - משפחה ברוכת ילדים. היינו אחד-עשר ילדים בבית. היינו אז המשפחה הכי גדולה בכפר חב"ד. עניין זה עצמו היה תוצאה של יראת שמטבע המילים שהיה נוהג בבית מפי אבא - העיקר יראת שמים.

ירא שמים בלי פשרות ובלי חכמות

כך למשל, כשהיינו ילדים קטנים היינו מביאים תעודות טובות מהתלמוד תורה, ציונים משובחים. היינו מראים לאבא ומצפים למחמאה. אולם הוא היה אומר: הקב"ה חנן אתכם בראשים טובים, ואתם מצטיינים בלימודים, הודו להשם כי טוב. אולם העיקר זה יראת שמים.

כמו כן, אבא הקפיד שנשמע קריאת תורה מתוך חומש, למרות שהיינו קטנים.

הוא היה נותן לנו 25 אגורות כדי לשמוע קריאת התורה מתוך חומש. אבא היה נוהג להיות חזן בימים נוראים בשטיבל של חסידי גור בתל אביב. אבא אמר שימשיך ליתן לנו 25 אגורות אם נשמע קריאת התורה מתוך החומש, והוסיף וציין שהעמיד מישוהו מציבור המתפללים שיעקב אחרינו אם אכן אנחנו שומעים קריאת התורה מתוך החומש, כך שלא נוכל להוציא את ה-25 האגורות בלי סיבה.

אני ואחיי ניסינו לגלות מי הוא זה הבלש שעוקב אחרינו בשעת קריאת התורה...

תמיד אנו זוכרים את קולו של אבא שישב ולמד תורה בבית בשבת השכם בבוקר אבא לא היה מטלטל בשבת. אבא היה מחלק טבק למתפללי בית הכנסת. תמיד הוא דאג שאנו הילדים נביא לו לאחר סעודת ליל שבת את הטבק מבית הכנסת הביתה להרחח בשבת בבית כי הוא לא טלטל, ואז בשבת בבוקר להחזיר את הטבק לבית הכנסת.

בסעודות השבת הוא היה מספר לנו סיפורים על צדיקי עליון, וזה היה שובה את ליבנו.

שוחט ובודק

אבא מאוד הקפיד על יראת שמיים בתור שוחט. הוא היה בוחן את עצמו בגיל מבוגר אם ידיו רועדות. אבא לא נתן קבלה לשחיטה למי שהוא סבר שאינו ראוי, ללא תלות בקרבה משפחתית.

פעם בקשו אחד מאחייניו שייתן לו קבלה ואבא מיאן, משום שלטעמו האחין לא העמיד חלף כדבעי, והאבא של האחין ממש כעס עליו. ממש באותה נשימה הוא נתן לאחין מדרגה שלישית קבלה כי הוא כן העמיד חלף כראוי. אבא לא התפשר בענייני יראת שמים

החזרת חובות במוצאי יום כיפורים

אבא היה נעזר בגמחי"ם שהיו בכפר לכלכלת המשפחה ברוכת הילדים. כך למשל לר' אייזיק קרסיק ז"ל היתה קופת גמ"ח ולאבא הוא היה נותן גמ"ח בלי לבקש ערבים וכדומה, שכן אבא היה מחזיר תמיד עד הפרוטה האחרונה.

כאמור, אבא היה חזן בימים נוראים בשטיבל של חסידי גור. הוא היה מקבל את השכר במוצאי יום כיפור. כשהיה שב לכפר עוד במוצאי יום כיפור עלה על האופניים ונסע להשיב את חובותיו.

בבית היו קופות צדקה רבים לא רק מהכפר אלא של מוסדות שונים שפיזרו קופות צדקה בבתיים, והיו באים מעת לעת לאסוף את קופות הצדקה. כילדים היינו יושבים וצופים כיצד המטבעות נערמות זו על גבי זו כדי לספור אותם בצורה נכונה.

פעילות 'ופרצת' לפני מלחמת ששת הימים

כשהיינו ילדים, היה מקובל אז לעשות פעילות ופרצת בקיבוצים ומושבים רחוקים בצפון ובנגב, עוד לפני מלחמת ששת הימים. אבא היה נוסע בתור החזן ששר ניגוני

חב"ד ולצידו נסע תמיד מרצה שנותן את הדרשה ונהג.

לפעמים המרצה היה ר' משה סגל ז"ל - אבא של ר' ישבעם סגל שי' לעיתים הרב יצחק גנזבורג שהיה גם נהג וגם מדבר, וגם הרב צבי גרינוולד. פעם הוא סיפר לנו שהם היו בפעילות ופרצת בקיבוץ דן והסורים ירו עליהם, ובנס לא קרה להם כלום. מהפעילות בצפון הם היו עוצרים בציון הרשב"י ועושים ריקוד, ומגיעים לכפר.

הליכתו האחרונה לבית הכנסת בראש השנה

בראש השנה האחרון לחייו, לא על עלה על דעתו של אף אחד שאבא ילך בראש השנה לבית הכנסת, שכן הוא כבר היה ממש בימיו האחרונים. הסתבר שבראש השנה בבוקר אבא לא וויתר והתעקש והלך וצעד עקב בצד אגודל מהבית לבית הכנסת. מדובר במרחק קטן, לאבא זה לקח מספר שעות, אבל הוא לא וויתר.

מספר הבן ר' שאול: אבא היה נוהג להסתכל בספר התורה בשעת הגבהת ספר התורה. בראש השנה הזה לא היה בכוחו להסתכל ולראות את המילים בספר התורה. ר' משה זקס שי' עשה הגבהה והקריב את ספר התורה ממש מול פניו של אבא, כדי שאבא יוכל להסתכל בספר התורה.

ימי האחרונים

ממשיך ומספר הבן ר' מרדכי: ביום כיפור האחרון לחייו הוא שהה בבית הרפואה, וכשבאתי לבקר במוצאי יום כיפור הוא הרגיש צורך להתוודות על חטא שחטא בעיצומו של יום כיפור. הוא היה על ערש דווי אך ציין בפני שהוא אכל ביום כיפור. כששאלתיו מה הוא אכל, ענה לי חצי כפית לבן כדי לבלוע כדור. לפנות בוקר ראיתי שהוא שוכב על המיטה וממלמל. חשבתני אולי חלילה משהו השתבש. שאלתיו מה אתה ממלמל. ענה לי, מה הפירוש, אני מתפלל שחריט.

במוצאי השבת שבין יום כיפור לסוכות, בן הדוד הזכור לטוב ר' משה ליפשי ז"ל ביקר אותו בבית הרפואה כדי לבקר את החולה. ר' משה שאל את אבא אם הוא רוצה לשמוע הבדלה. אבא ענה שלא, שכן הוא כבר שמע הבדלה מהרבי.

ר' משה שהכיר טוב את אבא חשש קצת לשפיותו ושאלו האם הוא מכירו, האם הוא מזהה אותו. אבא ענה מה הפירוש בוודאי, אתה משה ליפשי. אז ר' משה שואל שוב, האם אתה רוצה לשמוע הבדלה? אבל אבא התעקש ואמר שהוא שמע הבדלה מהרבי.

יודגש שהיה זה בשנת תשנ"ט. אבא היה מאוד חזק בראיית נכונה של דברים ולא

חי באשלייות, אבל כאן היה ממש התעקשות שהוא שמע הבדלה מהרבי, ויש לקבל את הדברים כפשוטם.

בבוקר חג הסוכות ביום פטירתו, חתנו הרב יחיאל צבי פיישר שהה בקרבתו בעיצומו של חג, והוא רצה לברך עימו על הבוקר על הלולב והאתרוג. אבא ביקש ממנו לבדוק שהפיטם לא נפל. החתן חשש לשפיותו... ואז התחוור שלפני כן בא אחד לברך עם החולים והאתרוג נפל והפיטם נשבר...

הרה"ח ר' משה הלוי בייטש נסתלק לבית עולמו ביום א' דחג הסוכות ה'תשנ"ט, לאחר חודשים של התמודדות עם מחלה קשה, ונטמן למנוחת עולמים בהר הזיתים. זוגתו מרת רחל ע"ה נפטרה ביום א' דראש השנה תש"ס.

זכו ר' משה וזוגתו מרת רחל ז"ל לגדל בנים ובני בנים, שלוחים וכלי קודש, ועוסקים בצרכי ציבור באמונה, אנשי חסד ומעש - בנו הר"ר אהרן ז"ל, ניו יורק; בנו הר"ר יוסף יצחק, כפר חב"ד; בנו הר"ר מרדכי, ירושלים; בנו הר"ר לוי, כפר חב"ד; בנו הר"ר יעקב דוב, ניו יורק; בנו הר"ר שאול, כפר חב"ד, בתו סימא, אשת ר' צבי פיישר, בני ברק; בתו בת שבע, כפר חב"ד; בתו חנה, אשת הר"ר שמואל קנופולר ז"ל, ניו יורק; בתו שרה, אשת הר"ר נחום איידלמן, ניו יורק; בתו טובה, אשת הר"ר שמואל ריבקיין, כפר חב"ד. דור ישרים מבורך.

